

คัมภีร์วินิจฉัยศาสตร์
แพทย์ศาสตร์สงคราม

ครุเมธาวิ ทองคัม
ป

วาโยธาตุ

เตโชธาตุ

ตามตำราแพทย์แผนไทย
ธาตุทั้ง ๔ ในร่างกายสมดุล
หมายถึงร่างกายแข็งแรงปราศจากโรค
ถ้าร่างกายมีธาตุไม่สมดุล
กล่าวคือ ธาตุกำเริบ ธาตุหย่อน ธาตุพิการ
จะส่งผลให้ร่างกายเจ็บป่วย ซึ่งจะนำสมุนไพรร่างต่าง ๆ
มาช่วยเรื่องปรับธาตุหรือปรับสมดุลในร่างกาย

ปถวีธาตุ

ฮาโปธาตุ

สมุนไพรร

น. ผลิตผลธรรมชาติ ได้จาก พืช สัตว์ และแร่ธาตุที่ใช้เป็นยา หรือ
ผสมกับสารอื่นตามตำรับยา
เพื่อบำบัดโรค บำรุงร่างกาย หรือใช้เป็นยาพิษ
เช่น กระเทียม น้ำผึ้ง รากดิน เขากวางอ่อน กำมะถัน

ผักชี

แก้อาการกระหายน้ำ แก้ไอ แก้หวัด
บรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน แก้วิงเวียนศีรษะ
รักษาอาการอาหารเป็นพิษ

เห็ดฟาง

ช่วยในการสมานผิวทำให้แผลหายเร็วขึ้น
และลดอาการติดเชื้อต่าง ๆ แก้อาการคันตามผิวหนัง
ลดอาการปวดบวมของเหงือกและฟัน

พริก

มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระ บำรุงและรักษาสายตา
ช่วยชะลอวัยทำให้ร่างกายสร้างสาร Endorphin ช่วยให้อารมณ์ดี
ช่วยในการช่วยกระตุ้นให้เจริญอาหารยิ่งขึ้น

ข่า

รักษาอาการคลื่นไส้จากการเมารถ
บรรเทาอาการหวัด คัดจมูก

มะกรูด

แก้ไอ แก้อาเจียนเป็นเลือด แก้ไข้ใน ผื่นคัน
แก้ลม ลดการปวดตามข้อ และขับปัสสาวะ

หอมแดง

แก้ไอ ลดเสมหะ บำรุงผมให้งอกงาม
ทำให้ผิวหนังสดชื่น แก้ไข้ที่ทำให้ร้อนใน ขับเสมหะ

มะนาว

ลดเสมหะ แก้ไอ แก้เลือดออกตามไรฟัน
ฟอกเลือด และล้างเสมหะในคอ วิตามินซีสูง

ตะไคร้

แก้หืด แก้ปวดท้อง ขับปัสสาวะ
บำรุงธาตุ และขับเหงื่อ

เขาคือใคร?

05:00

MR. TIMER

๑

๓

๕

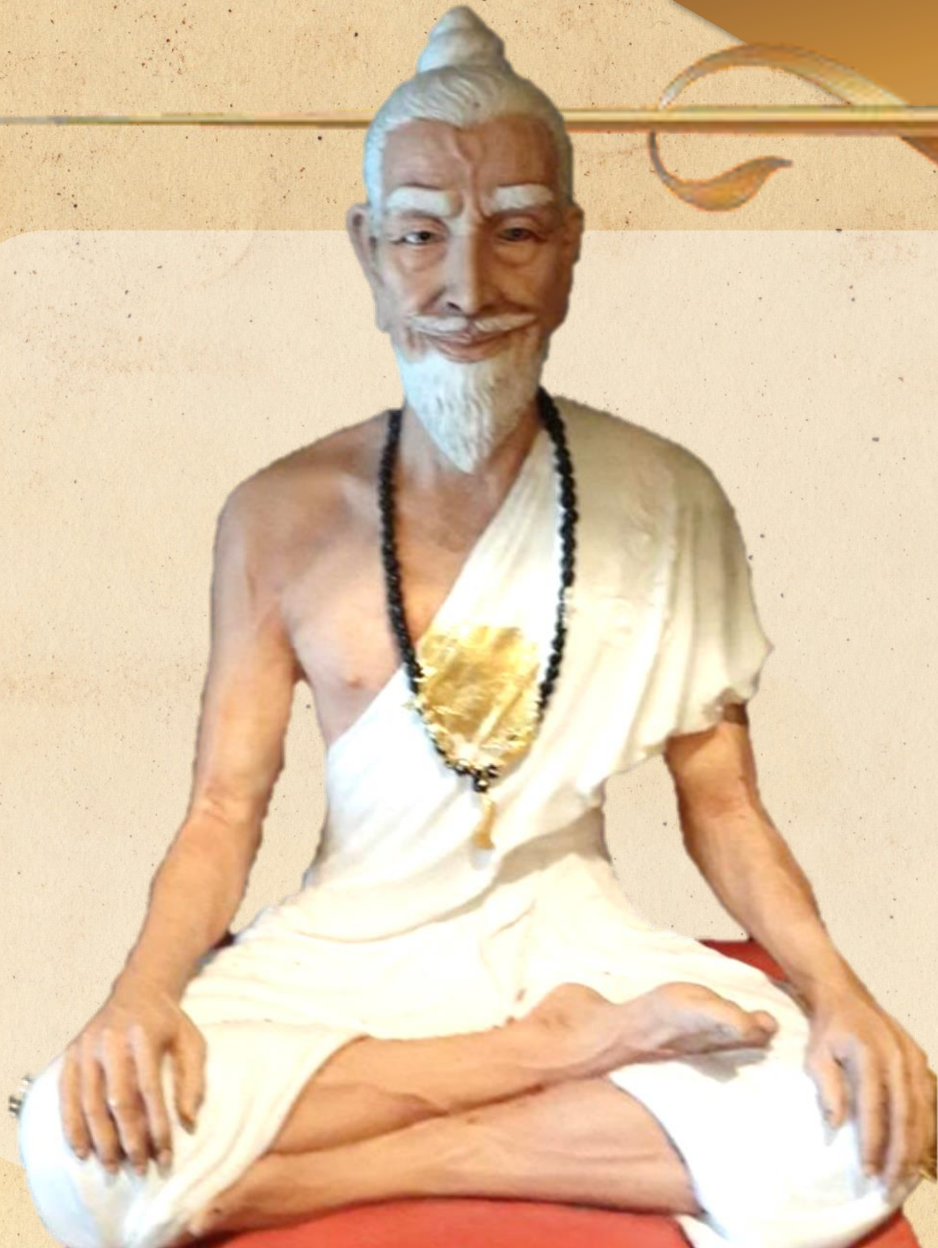
๗

๒

๔

๖

๘

หมอชีวกโกมารภัจ

อ่านว่า ชี-วะ-กะ-โก-มา-ระ-พัค
บรมครูแห่งการแพทย์แผนโบราณ
เป็นแพทย์ประจำพระองค์ของพระเจ้าพิมพิสาร
และพระเจ้าพิมพิสารได้ทรงถวายให้เป็น
แพทย์ประจำพระองค์ของพระพุทธเจ้าด้วย

บทอาขยานหลัก

เทียบ

อนึ่งจะกล่าวสอน
เปรียบเทียบเปรียบในกาย

ดวงจิตคือกระษัตริย์

ข้าศึกคือโรค

เปรียบแพทย์คือทหาร

ข้าศึกมาอย่าใจเบา

กายนครมีมากหลาย
ทุกหญิงชายในโลกา

ผ่านสมบัติอันโอฬาร

เกิดเช่นหมาในกายเรา

อันชำนาญรู้ล้าเนา

ห้อมล้อมรอบทุกทิศา

พื้นที่

บทอาขยานหลัก

ให้ดำรงกระษัตริย์ไว้

อนึ่งห้ามอย่าโกรธา

ปิดตาคือวังหน้า

อาหารอยู่ในกาย

หนทางทั้งสามแห่ง

ห้ามอย่าให้ข้าศึกมา

คือดวงใจให้เร่งยา

ข้าศึกมาจะอันตราย

เร่งรักษาเขม้นหมาย

คือเสปียงเสียงโยธา

เร่งจัดแจงอยู่รักษา

ปิดทางใต้จะเสียที

น้ำดี
จากตับ

หัวใจ,
น้ำดี,
อาหาร
บำรุง

ที่มา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมคณะแพทย์หลวงเพื่อสืบค้นและรวบรวมตำราแพทย์จากที่ต่าง ๆ มาชำระตรวจรสอบ และเขียนลงสมุดไทย เพื่อเผยแพร่ให้คนรุ่นหลัง เนื่องจากทรงเห็นว่า

“แพทย์แผนโบราณและตำรายาพื้นบ้านไทย เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ายิ่ง”

ที่มา

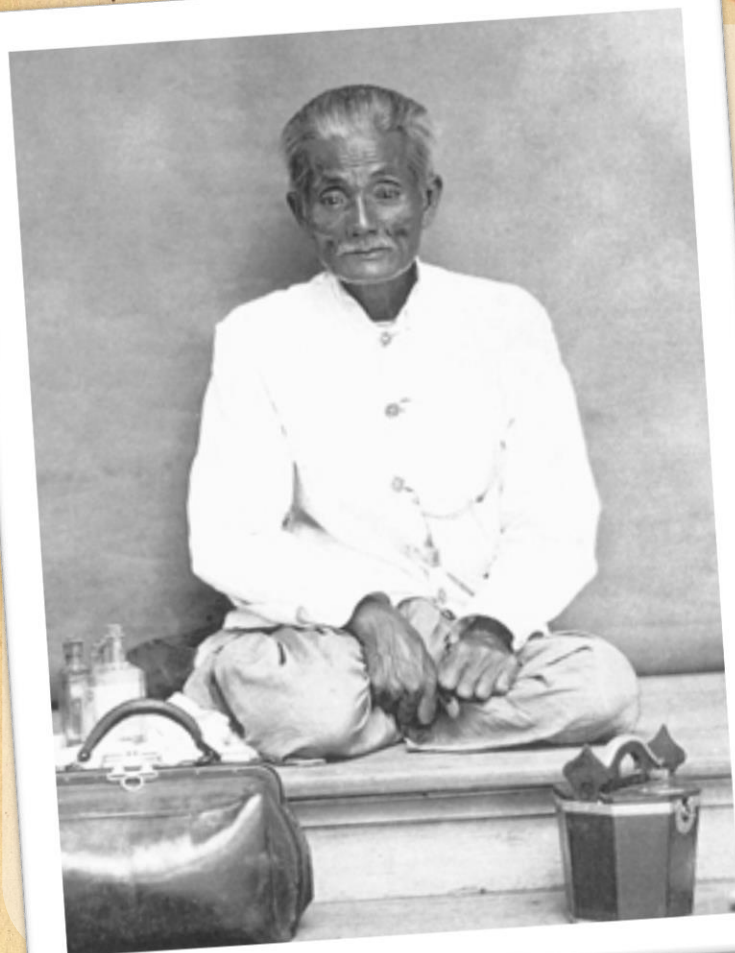
เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง “โรงเรียนราชแพทยาลัย” โปรดให้จัดพิมพ์ตำราแพทย์หลวงเป็นครั้งแรก เรียกว่า “ตำราแพทย์ศาสตร์สงเคราะห์” พิมพ์ได้เพียง ๓ เล่มต้องยกเลิก

ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่มา

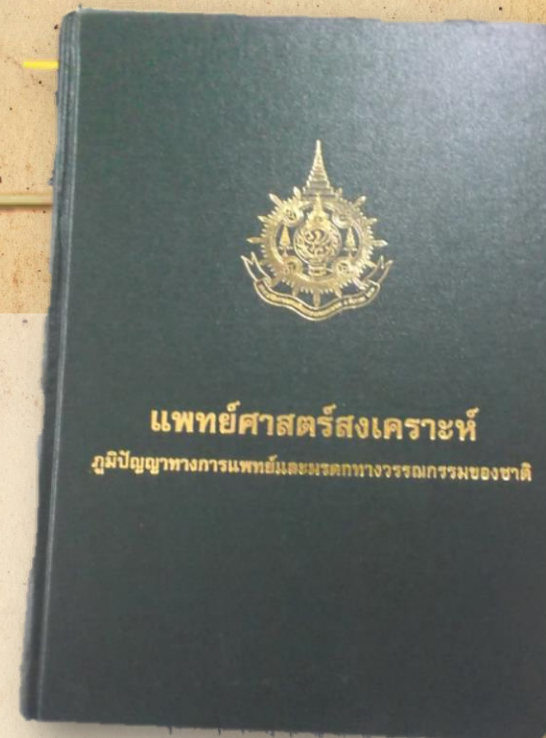
**“พระยาพิศณุประสาทเวช (คง ถาวรเวช)”
หรือ “หมอคง”**

อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญของราชแพทยาลัยริเริ่มจัดพิมพ์
“ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์” ฉบับสมบูรณ์
โดยได้รับพระอนุญาตจากสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (นายกสภาหอสมุดวชิรญาณ)
เพื่อให้ราษฎรที่ป่วยไข้สามารถเข้าถึงตำราได้
และเพื่อให้อนุรักษ์ตำราแพทย์แผนไทยไว้ให้คนรุ่นหลัง
จัดพิมพ์เป็น ๒ เล่มจบ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๔๕๐

ที่มา

ภายในเล่มแบ่งเป็นคัมภีร์ต่าง ๆ **๑๔ คัมภีร์** ได้แก่

- ★ **คัมภีร์ฉันทศาสตร์** จรรยาของแพทย์ ห้า ๘ ประการ
- ★ **คัมภีร์ตักกะศิลา** ที่ว่าด้วยอาการของโรคระบบาตชนิดต่างๆ
- ★ **คัมภีร์ปฐมจินดาร์** ว่าด้วยการรักษาครรภ์ การคลอด
- ★ **คัมภีร์สรรพคุณ** ว่าด้วยสรรพคุณของสมุนไพรต่าง ๆ

ที่มา

- ★ คัมภีร์ธาตุนิรันถ์ ว่าด้วยลักษณะธาตุพิการ (ธาตุทั้งสี่ และสมุนไพรรักษา)
- ★ คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย ว่าด้วยความรู้ในการวินิจฉัยโรคและการรักษาสุขภาพ
- ★ คัมภีร์วโรคสาร ว่าด้วยลักษณะของผู้ป่วย การรักษาโรค คุณค่าของยาและอาหาร
- ★ คัมภีร์มหาโชตรัต ว่าด้วยโรคของสตรี และสมุนไพรรักษา
- ★ คัมภีร์ชวदार ว่าด้วยโรคลมและโรคเลือด และสมุนไพรรักษา

ที่มา

- ★ คัมภีร์โรคนิทาน ว่าด้วยสาเหตุของโรค และสมุนไพรรักษา
- ★ คัมภีร์ธาตุวิพรรณ ว่าด้วยลักษณะธาตุพิการ และสมุนไพรรักษา
- ★ คัมภีร์ธาตุบรรจบ ว่าด้วยเรื่องอุจจาระที่เป็นสาเหตุของโรค และสมุนไพรรักษา
- ★ คัมภีร์มัจฉापักษณิกา ว่าด้วยโรคของบุรุษและโรคของสตรี และสมุนไพรรักษา
- ★ คัมภีร์ไภษย ว่าด้วยโรคกษัยชนิดต่าง ๆ และสมุนไพรรักษา

ที่มา

พ.ศ. ๒๕๔๒ มหามงคลสมัย ร. ๙ เจริญพระชนมพรรษา ๗๒ พรรษา
รัฐบาลได้มอบหมายให้พิมพ์หนังสือเป็นที่ระลึก จึงได้นำต้นฉบับ

“แพทย์ศาสตร์สงเคราะห์” ของพระยาพิศณุประสาทเวช

เล่มที่ ๑ (พิมพ์ครั้งที่ ๒ ร.ศ. ๑๒๘) และเล่มที่ ๒ (ร.ศ. ๑๒๖) มาจัดพิมพ์ขึ้นใหม่
โดยอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจง่ายและเหมาะสมแก่สมัย พร้อมทั้งหนังสือ
เล่มอื่น ๆ อาทิ มรดกทางวรรณกรรมของชาติ

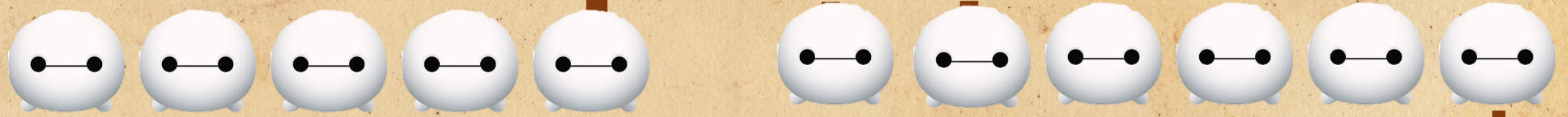
ลักษณะคำประพันธ์

คำนำและตอนเปิดเรื่องใช้ **กาพย์ยานี ๑๑**
ลักษณะทັบ ๘ ประการใช้คำประพันธ์ประเภท**ร่าย**

สูตร $5+6 = 11$

ภาพซ้ำ 11

บท ๑

บท ๒

เรื่องย่อ

เริ่มเปิดเรื่องด้วย บทไหว้ครู

ความสำคัญและคุณสมบัติของแพทย์ที่พึงมี

เนื้อหาต่าง ๆ ๑๙ ตอน อาทิ

๑. ลักษณะทัพบ ๘ ประการ
๒. พระคัมภีร์ตักกะศิลา
๓. สมมติฐานกำเนิดไข้

คัมภีร์วินนทกาสัตว์

เป็นส่วนหนึ่งของ ตำราแพทยศาสตร์สงเคราะห์

บทไหว้ครู

- ไหว้พระรัตนตรัย
- เจ้าของพรหมณ์
- โกมารกัจจ (แพทย์หลวงของพระเจ้าพิมพิสาร)
- แพทย์โดยทั่วไป

ไหว้เทพ
ไหว้หมอชีวก

ไหว้ครู

ความสำคัญของแพทย์

คุณสมบัติที่แพทย์พึงมี

- ความรู้แพทย์
- จรรยาบรรณแพทย์

โรคและการรักษา

- วิธีสังเกตไข้และยารักษา
- กำเนิดโรคภัย

คำเตือนแพทย์ให้ศึกษาคัมภีร์ฉันทศาสตร์

ลักษณะแพทย์ที่ดี

คำอวยพรของคนแต่ง

บทไหว้ครู

ข้าขอประนมหัตถ์

ตรีโลกอมรมา

อนึ่งข้าอัญชลี

แปดองค์เธอมีฌาน

พระไตรรัตนนาถา

อภิวาทนาการ

พระฤาษีผู้ทรงญาณ

โดยรอบรู้ในโรคา

พระอิศวร
หรือพระศิวะ

บทไหว้ครู

พระพรหม

ไหว้คุณอิศวรเรศ
สถาปสรรค์ซึ่งหว่านยา
ไหว้ครูกุมารภัก
เวชศาสตรบรรดามี
ไหว้ครูผู้สั่งสอน
ล่วงลุนิพพานดล

ทั้งพรหมเมศทุกชั้นฟ้า
ประทานทั่วโลกธาตุ
ผู้เจนจัดในคัมภีร์
ให้ทานทั่วแก่นรชน
แต่ปางก่อนเจริญผล
สำเร็จกิจประสิทธิ์พร

บทไหว้ครู

ขอกราบถวายความเคารพต่อ**พระพุทธเจ้า พระยาภิ
พระอิสวร พระพรหม** ที่ได้ประทานให้มียาเกิดขึ้นในโลก
ไหว้ หมอชีวกโกมารภัจ ผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องยาและ
การรักษาโรค และได้ถ่ายทอดเป็นวิชาความรู้มาให้ ไหว้ครูที่อบรม
สั่งสอนมาจนมีวิชาความรู้ และประสบความสำเร็จ และเจริญรุ่งเรือง
ในทุกวันนี้

คัมภีร์ฉันทศาสตร์

จะกล่าวคัมภีร์ฉันท
เสมอดวงทินกร
ส่องสว่างให้สว่าง
หมอนวดแลหมอยา
เรียนรู้ให้ครบหมด
ฉันทศาสตร์ท่านกล่าวไซ

ทศาสตรบรรพ์ที่ครูสอน
แลดวงจันทร์กระจ่างตา
กระจ่างแจ้งในมรรคา
ผู้เรียนรู้คัมภีร์ไสย
จนจบบทคัมภีร์ใน
สิบสี่ข้อจงควรจำ

คัมภีร์
อถรรพเวท
ของอินเตีย

คัมภีร์วินนทศาสตร์

จะพูดถึงตำราฉันทศาสตร์ของเก่าที่ครูสอนไว้เปรียบกับพระ
อาทิตย์และพระจันทร์ที่ทำให้มองเห็นได้ชัดเจน หมอนวดและหมอ
ยา ผู้เรียนรู้เวทมนตร์คาถาของศาสนาพราหมณ์ เรียนรู้ให้ครบทั้งหมด
จนจบข้อความในตำราฉันทศาสตร์ที่ครูบอกไว้ให้เข้าใจสิบสี่หัวข้อ
คัมภีร์

คัมภีร์วินยทศศาสตร์

อวดตน

เป็นแพทย์ไม่รู้ใน
รู้แต่ยามา**อ่าองค์**

บางหมอก็กล่าวคำ
ยกตนว่าตนงาม

คดโกง

บางหมอก็**เกียจกัน**
บางกล่าวเป็นมารยา

คัมภีร์ไสยท่านบรรจง
รักษาใช้ไม่เข็ดขาม
มุสาซ้ำกระหน่ำความ
ประเสริฐยิ่งในการยา
ที่พวกอันแพทย์รักษา
เขาเจ็บน้อยว่ามากครั้น

คัมภีร์วินิตศาสตร์

บางกล่าวอุบายให้
หวังลาภจะเกิดพลัน

เยี่ยมใช้

แก่คนใช้นั้นหลายพลัน
ด้วยเชื่อถ้อย**อาตมา**

ตน

บางทีไป**เยียนใช้**
กล่าววกถึงคุณยา

บ มีใครจะเชิญหา
อันตนรู้ให้เชื่อฟัง

ความใคร่

บางแพทย์ก็หลงเล่ห์
รักษาโรคด้วยกำลัง

ด้วย**กาเม**เข้าปิดบัง
กิเลสโลภะเจตนา

คัมภีร์วินยทศาสตร์

บางพวกก็ถือตน
ให้ยาจะเสียยา
บางถือว่าตนเฒ่า
รู้ยาไม่รู้ที่
แก้กายไม่แก้รู้
แม้เด็กเป็นเด็กชาญ
เรียนรู้ให้เจนจัด
ตั้งต้นปฐมใน

ว่าคนใช้อณาธา
บ ห่อนลาภจะพึงมี
เปนหมอเก่าชำนานาญดี
รักษาได้ก็ชื่นบาน
ประมาทผู้อุดมญาณ
ไม่ควรหมิ่นประมาทใจ
จบ **จังหวัดคัมภีร์ไสย**
ฉันทศาสตร์ตั้งพรรณนา

ขอบเขต

บทธรรม ๑๕ ประการที่แพทย์ควรละ

แพทย์ใดจะหนีทุกข์	ไปสู่สุขนิพพานดล
พริยสติดิน	ประพฤติได้จึงเป็นการ
ศีลแปดแลศีลห้า	เร่งรักษาสมათาน
ทรงไว้เป็นนิจกาล	ทั้งไตรรัตน์สรณา
เห็นลาภอย่าโลภนัก	อย่าหาญหักด้วยมารยา
ใช้น้อยกว่าใช้หนา	อุบายกล่าวให้ฟังกลัว
โทโสจงอดใจ	สุขุมไว้อยู่ในตัว
คนใช้ยิ่งคร้ามกลัว	มิควรขู่ให้อดใจ

บทธรรม ๑๔ ประการที่แพทย์ควรละ

โมโหอย่าหลงเล่ห์

พยาบาทแก่คนไข้

สงสัย

วิจิกิจฉาเล่า

อย่าเคลือบแคลงอาการกล

ฟุ้งซ่าน

อุทัจจังอย่าอุทัจจ

ให้ตั้งตน **ตั้งพระยา**

ด้วยกาเมมิจฉาใน

ทั้งผู้อื่นอันกล่าวกล

จงถือเอาซึ่งครุตน

เห็นแม่นแล้วเร่งวางยา

เห็นถนัดในโรค

ไกรสรราชเขาราวี

บทธรรม ๑๔ ประการที่แพทย์ควรละ

ทิฏฐิมาโนเล้า
รู้น้อยอย่าด่วนเดิน

อย่าถือว่าตนดี
อย่าถือว่าตนใหญ่
...วิตักโกนั้นบพทหนึ่ง

พยาบาทวิหิงสา

อย่าถือเอาซึ่งโรคเกิน
ทางใดรกอย่าครรไล
ยังมียิ่งขึ้นไป
กว่าเด็กน้อยผู้เชี่ยวชาญ
ให้ตัดซึ่ง**วิตักกา**

กามราคะในสันดาน

บทธรรม ๑๔ ประการที่แพทย์ควรละ

หิริกังละอายบาป
ประหารให้เสียมคฺลาย

อโนตฺตปฺปิงบทบังคับ
กลัวบาปแล้วจงจำ

อย่าเกียจแก่คนไข้
ลาภผลอันเบาบาง

อันยุ่งหยาบสิ้นทั้งหลาย
คือตัดเสียซึ่งกองกรรม

บาปที่ลับอย่าพึงทำ
ทั้งที่แจ้งจงเว้นวาง

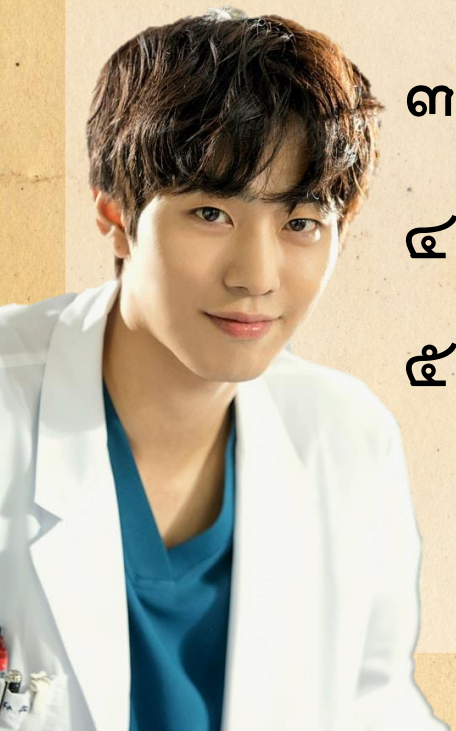
คนเข้ญใจขาดในทาง
อย่าเกียจคนพยาบาล

บาปกรรม ๑๕ ประการที่แพทย์ควรละ

๑. โสภ
๒. โทโส (โกรธ)
๓. โมหะ (หลง)
๔. วิจิกิจฉา (สงสัย)
๕. อุทัจจะ (ฟุ้งซ่าน)
๖. ทิฐิมานะ
๗. ถีนตนะ
๘. สว่างเกินผู้อื่น
๙. วิตก
๑๐. พยาบาทวิหิงสา
๑๑. กามราคะ
๑๒. หิริ (ละอายบาป)
๑๓. อโนตัปปะ (กลัวบาป)
๑๔. รังเกียจคนไข้

คุณสมบัติของแพทย์ที่ดี

๑. ให้ศึกษาเล่าเรียนตำราแพทย์ให้เชี่ยวชาญ
๒. รักษาโรคด้วยความรู้ที่แม่นยำ
๓. มีวิริยะ อุตสาหะ เพียรพยายาม
๔. ถือศีลห้า หรือศีลแปดเป็นนิจ
๕. ละจากกิเลส ๓ ประการ
คือ โลภ โกรธ หลง ไม่ทำบาปต่าง ๆ

บทอาขยานหลัก

เทียบ

อนึ่งจะกล่าวสอน
เปรียบเทียบเปรียบในกาย
ดวงจิตคือกระษัตริย์
ข้าศึกคือโรค
เปรียบแพทย์คือทหาร
ข้าศึกมาอย่าใจเบา

กายนครมีมากหลาย
ทุกหญิงชายในโลก
ผ่านสมบัติอันโอฬาร
เกิดเช่นหมาในกายเรา
อันชำนาญรู้สำเนา
ห้อมล้อมรอบทุกทิศ

พื้นที่

บทอาขยานหลัก

ให้ตำรงกระษัตริย์ไว้

อนึ่งห้ามอย่าโกรธา

ปิดตมคือวังหน้า

อาหารอยู่ในกาย

หนทางทั้งสามแห่ง

ห้ามอย่าให้ข้าศึกมา

คือดวงใจให้เร่งยา

ข้าศึกมาจะอันตราย

เร่งรักษาเขม้นหมาย

คือเสปียงเสี้ยงโยธา

เร่งจัดแจงอยู่รักษา

ปิดทางได้จะเสียที

น้ำดี
จากตับ

หัวใจ,
น้ำดี,
อาหาร
บำรุง

อุปมาโวหาร

อุปลักษณะ

ดวงจิต = กษัตริย์

โรคภัย = ข้าศึก

น้ำดี(ปิตต) = วังหน้า

แพทย์ = ทหาร

อาหาร = เสบียง

อุปมาอาหาร

น้ำดี(ปิตต) = วังหน้า

สร้างจากตับ ช่วยย่อยอาหาร
จำพวกไขมัน เมื่อน้ำดีทำงานปกติ
ร่างกายจะแข็งแรงดี มีภูมิต้านทานโรค
ช่วยกำจัดของเสีย

จรรยาบรรณแพทย์

อนึ่งเล่ามีคำโจทย์
ปรีชารู้คัมภีร์
เฉลยแก้ปุกฉา
ด้วยโรคเหลือกำลัง
เมื่ออ่อนรักษาได้
ใช้นั้นอุปมา

กล่าวยกโทษแพทย์อันมี
เหตุฉันทไต่แก้มีฟัง
รู้รักษาที่จริงจัง
จึงมีฟังในการยา
แก้แล้วไซร้ยากนักหนา
เหมือนเพลิงป่าไหม้ลูกสาม

จรรยาบรรณแพทย์

เป็นแพทย์พึงสำคัญ

เคราะห์ร้ายขัดโชคนาม

บางที่รู้มีทัน

ตน บ รู้ทัญญูใจ

จบเรื่องที่ตนรู้

ไม่สิ้นสงสัยท่า

บางที่ก็มีชัย

ท่านกล่าวอภิปราย

โอกาสนั้นมีอยู่สาม

บางที่รู้เกินรู้ไป

ด้วยโรคนั้นใช้วิสัย

ถือว่ารู้ขึ้นกระทำ

โรคนั้นสู้ว่าแรงกรรม

สุดมือม้วยน่าเสียดาย

แต่ยาให้โรคนั้นหาย

ว่าชอบโรคนั้นเป็นดี

จรรยาบรรณแพทย์

ควรจำไว้ว่ามีโอกาสทำให้แพทย์เสียชื่อเสียงมีอยู่ ๓ อย่าง คือ

๑. คิดว่ารู้วิธีรักษาแต่โรคร้ายแรงเกินไป
๒. แพทย์ไม่มีความรู้ในการรักษาโรคนั้น แต่ทำการรักษา
๓. ไม่มีความรู้ในการรักษาโรคนั้น ๆ แต่ฝืนรักษาคนไข้ไป

เมื่อรักษาจนสุดฝีมือแล้วไม่หายคนไข้ตาย ก็ไปโทษว่าเกิดจากกรรม แต่บางครั้งบังเอิญรักษาให้หายได้เพราะยา ก็กล่าวอ้างว่าตนมีความรู้ในการรักษาโรคนั้นเป็นอย่างดี

จรรยาบรรณแพทย์

ผู้ใดใครทำชอบ

กุศลผลจะมี

เรียนรู้ให้แจ้งกระจัด

เร่งยากระหน้าไป

จะหนีหนีแต่ไกล

จึงหนีแพทย์นั้นหนา

อำไว้จนแก่กล้า

ต่อโรคเข้าระวาง

ตามระบอบพระบาลี

อเนกนับเบื่องหน้าไป

เห็นโรคชดออย่าสงสัย

อย่าถือใจว่าลองยา

ต่อจวนใกล้จะมรณา

ว่ามีรู้ในท่าทาง

แพทย์อื่นมาก็ขัดขวาง

ตรีโทษ แล้วจึงออกตัว

จรรยาบรรณแพทย์

แพทย์คนใดประพฤตินี้ได้ถูกต้องตามหลักในทางพระพุทธศาสนา
ในอนาคตจะได้รับผลดีจากการกระทำนั้น แพทย์ควรเรียนรู้ให้รู้จริงว่าเป็น
โรคอะไรแล้วให้ยาให้ถูกโรค อย่าใช้วิธีลองยา ถ้าไม่มีความรู้ก็ควรปฏิเสธ
การรักษาแต่แรก อย่าลองรักษาจนคนไข้มีอาการหนักใกล้ตายจึงทิ้งการ
รักษา ถือว่าไม่ถูกต้องปิดบังไว้จนคนไข้มีอาการหนัก
แพทย์คนอื่นจะรักษาก็ไม่เปิดโอกาสให้ จนโรคนั้นเกิดอาการ ตรีโทษ
เข้าขั้นที่ เสมหะ เลือด ลมเป็นพิษ

คัพทักองวู้

ตรีโทษ

อาการเป็นไข้หนักมาก

อยู่ในระยะที่เลือด ลม และเสมหะ
เป็นพิษขึ้นพร้อมกัน

จรรยาบรรณแพทย์

ผู้ใดจะเรียนรู้
เทียบเท่าพิสดาร
แต่สักเป็นแพทย์ได้
ครูนั่นไม่ควรเรียน
เราแจ้งคัมภีร์ฉันท-
ก่อนกล่าวไว้เป็นทาง

พิเคราะห์ดูผู้อาจารย์
ทั้งพุทธไสยจึงควรเรียน
คัมภีร์ไสยไม่จำเป็น
จะนำตนให้หลงทาง
ทศาสตรอันโบราณปาง
นิพพาน **สุตฺวาไสย**

รู้อย่างที่
สืบทอดมา

คัมภีร์อรรถเวทของ
อินเดียบางส่วน
เกี่ยวกับรักษาโรค

ที่เกษมสุขยิ่ง

จรรยาบรรณแพทย์

อย่าหมิ่นว่ารู้ง่าย
รีบด่วนประมาทใจ
ลอกได้แต่ตำรา
อวดรู้ว่าชำนาญ
โรคคืออครุกรรม
กล่าวเล่ห์อุบายหมาย
บ้างจำแต่เพศไข้
กองเลือดว่าเสมหยา

โรคเลือด

ตำรับรายอยู่ถมไป
ตั้งนั้นแท้มีเป็นการ
เทียวรักษาโดยโหวหาร
จะแก้ไขให้พลันหาย
บรรจบจำอย่าพึ่งท่าย
ด้วยโลหกลงในลาภา
สิ่งเดียวได้สังเกตมา
กองวาตาว่ากำเดา

โรคลม

จรรยาบรรณแพทย์

คัมภีร์กล่าวไว้หมด
ทายโรคแต่โดยเดา
รู้น้อยอย่าบังอาจ
แรงโรคว่าแรงยา
อนึ่งท่านได้กล่าวถาม
พอใจว่าตนจำ
ใช้รีสิ่งเดียวตาย
ต่างเนื้อก็ต่างยา

โยมิจตมิจำเอา
ให้เชื่อถือในอาตมา
หมิ่นประมาทในโรค
มิควรถือคือแรงกรรม
อย่ากล่าวความบังอาจอำ-
เพศใช้นี้อันเคยยา
จะพล้นหายในโรค
จะชอบโรคอันแปรปรวน

จรรยาบรรณแพทย์

บางทีก็ยาชอบ

หายคลายแล้วทบทวน

อวดยาครั้นให้ยา

กลับกล่าววว่าแรงผี

เห็นลาภจะใคร่ได้

รู้น้อยบังอาจทำ

แต่เคราะห์ครอบจึงหันหวน

จะโทษยากก็ผิดที่

เห็นโรคาไม่ถอยหนี

ที่แท้ทำไม่รู้ทำ

นิยมใจไม่เกรงกรรม

โรคระยำเพราะแรงยา

จรรยาบรรณแพทย์

บางทีก็ให้ยาแต่กลับมีอาการรุนแรงขึ้นอีก จะไปโทษว่ายาไม่ดี
ก็ไม่ได้ แพทย์บางคนหวาดอ้างในสรรพคุณยาที่ให้แล้วโรคร้ายยังไม่หาย
ก็กลับพูดว่าเกิดจากผีร้าย ที่แท้แล้วรักษาไม่ถูกทางนั่นเอง
ที่พูดอย่างนั้นเพื่อที่จะรับค่ารักษา เกิดจากความไม่รู้ไม่มีแล้วพยายาม
ให้ยารักษาแต่ไม่ถูกทาง เพราะตัวยาก็ทำให้โรคมีอาการรุนแรงมากขึ้น

จรรยาบรรณแพทย์

มากขึ้น

โรคนั้นคือโทโส

แพทย์เร่งกระหน่ำยา

รู้แล้วอย่าอวดรู้

ควรยาหรือยาเกิน

ถนอมทำแต่พอควร

ผีโรคนั้นกลับกลายเป็น

จะ**ภีโย**เร่งวัฒนา

ก็ยิ่งยับระยำเยิน

พินิจดูอย่าหมิ่นเมิน

กว่าโรคนั้นจึงกลับกลายเป็น

อย่าโดยด่วนเอาพลันหาย

จะเสียท่าด้วยผิดที

จรรยาบรรณแพทย์

บ้างได้แต่**ยาผาย**
เห็นโทษเข้าเป็นตรี
บ้างรู้แต่**ยากวาด**
โรคน้อยให้หนักไป

บรรจุถ่ายจนถึงดี
จึงออกตัวด้วยตกใจ
เที่ยวรอดอาจไม่เกรงภัย
ดังก่อกรรมให้ติดกาย

จรรยาบรรณแพทย์

โรคนั้นจึงกำเริบ (โทโส) เกิดอาการรุนแรงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว หากแพทย์ให้ยาเพิ่มก็ยิ่งทำให้อาการรุนแรงมากขึ้น อย่าอวดว่าสิ่งที่ทำไปในการรักษาถูกต้อง ควรพิจารณาด้วยความถี่ถ้วนว่า อาการกำเริบเกิดจากการให้ยาผิดหรือไม่จึงเป็นเช่นนั้น ควรค่อยระมัดระวังในการรักษา อย่ารีบร้อนรักษาโดยหวังจะให้โรคหายทันที อาการของโรคอาจทรุดหนักเพราะรักษาผิดโรค

คุณค่าของนิทานกาลสตร์

ด้านวรรณศิลป์

- ใช้ภาพพจน์ “อุปมา” เพื่อเปรียบเทียบ
“อุทธีจจ้งอย่าอุทธีจ เห็นถนัดในโรคา
ให้ตั้งตนดังพระยา ไกรสรราชเข้าราวี”
“เมื่ออ่อนรักษาได้ แก่แล้วไซร้ยากนักหนา
ใช้นั้นอุปมา เหมือนเพลิงป่าไหม้ลูกกลม”

คุณค่าของนิทานกาลสตร์

ด้านวรรณศิลป์

๑. ใช้ภาพพจน์ “อุปมา” เพื่อเปรียบเทียบ
“อุทัจจัจอย่าอุทัจจ   เห็นถนัดในโรคา

ให้ตั้งตนดังพระยา   ไกรสรราชเข้าราวี”

“เมื่ออ่อนรักษาได้   แก่แล้วไซร้ยากนักหนา

ใช้นั้นอุปมา   เหมือนเพลิงป่าไหม้ลูกสาม”

คุณค่าของนิทานกาลสตร์

ด้านวรรณศิลป์

๒. ใช้ภาพพจน์ “อุปลักษณ์” เพื่อเปรียบเทียบ

ดวงจิตคือกระษัตริย์

ผ่านสมบัติอันโอฬาร

ข้าศึกคือโรค

เกิดเช่นฆ่าในกายเรา

เปรียบแพทย์คือทหาร

อันชำนาญรู้สำเนา

ข้าศึกมาอย่าใจเบา

ห้อมล้อมรอบทุกทิศ

คุณค่าของนิเทศศาสตร์

ด้านสังคม

๑. สะท้อนให้เห็นความเชื่อของสังคมไทย เช่น กรรม
๒. สะท้อนให้เห็นคุณค่าของการแพทย์แผนไทย
๓. สะท้อนให้เห็นข้อคิดเพื่อนำไปใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ
๔. ให้ความรู้เรื่องศัพท์ทางการแพทย์แผนโบราณ

คุณค่าของนวัตกรรมศาสตร์

การศึกษาแพทย์แผนไทยสำคัญอย่างไร
มีความจำเป็นหรือไม่ เพราะเหตุใด?

คุณค่าของนันทศาสตร์

นักเรียนคิดว่านอกจากอาชีพแพทย์ที่ต้องมีจรรยาบรรณวิชาชีพแล้ว
อาชีพใดบ้างที่ควรต้องมีจรรยาบรรณ
หากผู้ประกอบการอาชีพดังกล่าวไม่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ
จะส่งผลอย่างไร

ภาระงาน

เข้ากลุ่มละ ๕-๘ คน เลือกศึกษาพืชสมุนไพร ๑ ชนิด ได้แก่
เพ็ญฟ้า พลับพลึง พิกุล จิกนมยาน ราชพฤกษ์
ลีลาวดี สารภี โมก ผักเสี้ยนขาว เตยหอม ชงโค มะม่วง
อัญชัน ว่านหางจระเข้ หรือพืชสมุนไพรอื่น ๆ ที่พบในโรงเรียน
(ไม่ให้ซ้ำกันภายในห้อง)

จากนั้นศึกษาชื่อทั่วไป ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณทางยาของส่วนต่าง ๆ การนำไปใช้
ออกแบบจัดทำสรุปเป็นโปสเตอร์ขนาด A๔ จำนวน ๑ แผ่น
ตกแต่งให้สวยงามมีภาพประกอบและเขียนอ้างอิงตามหลัก

แต่งกายพิธีการ ๑๑ จำนวน ๒ บท และใส่ QR Code เพื่อศึกษาในเว็บไซต์เพิ่มเติม (๕ คะแนน)

**แนะนำเว็บออกแบบโปสเตอร์ Canva รวมส่งทั้งห้องภายในวันสอบวันสุดท้าย